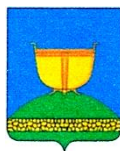

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БИЕКТАУ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БИЕКТАУ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

422701, Татарстан Республикасы, Биектау районы,
Биектау авылы ,Юбилей ур., 1А

**СОВЕТ ВЫСОКОГОРСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЫСОКОГОРСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

422701, Республика Татарстан, Высокогорский район,
с. Высокая Гора, ул. Юбилейная, 1А

Тел./факс: +7(84365)74-7-79, e-mail: Vgor.Vsg@tatar.ru

**КАРАР
29 апрель 2019 ел**

**РЕШЕНИЕ
№ 509**

**Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл
жирлеге шәһәр төзелеше проектлауның жирле нормативларын раслау турында**

Шәһәр төзелеше эшчәнлегә өлкәсендә гамәлдәге законнарны башкару максатларында, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.4 статьясы, “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында”, 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясы 4 бүлегә, “Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында”, 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 15 статьясы 5 бүлегә нигезендә, авыл жирлекләренәң жирле үзидарә органнары вәкаләтләре муниципаль районнарның жирле әһәмияттәге аерым мәсьәләләре булып торыуын һәм авыл жирлекләре территориясендә муниципаль район жирле үзидарә органнары тарафыннан хәл ителүен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеге Советы,

КАРАР ИТТЕ:

1. Теркәлгән Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеге шәһәр төзелеше проектлауның жирле нормативларын, кушымта нигезендә расларга.

2. Әлегә карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникацияләр челтәрендә <http://pravo.tatarstan.ru/> веб-адресы һәм Биектау муниципаль районының рәсми сайтында Интернет челтәрендә <http://vysokaya-gora.tatarstan.ru/> адресы буенча авыл жирлекләре бүлегендә бастырып чыгарырга.

3. Карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемдә калдырам.

Совет рәисе урынбасары,
Биектау авыл жирлеге башлыгы урынбасары

М.Н.Касюков

Кушымта
Татарстан Республикасы
Биектау муниципаль районы
Биектау авыл жирлеген
Советы Карарына
29.04.2019 ел № 509

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БИЕКТАУ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ БИЕКТАУ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ШӘҺӘР
ТӨЗЕЛЭШЕ ПРОЕКТЛАУНЫҢ
ЖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ**

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМӨЛӨР .....**Ошибкa! Закладка не определена.**
2. ИСЭПЛЭУ КҮРСЭТКЕЧЛЭРЕНЕҢ КАГЫЙДӨЛӨРЕ ҺӘМ КУЛЛАНУ ӨЛКӨСЕ 6
3. БИЕКТАУ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНӨ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКА 7
4. ТӨП ӨЛӨШ .....**Ошибкa! Закладка не определена.**
  - 4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм белән тээмин итү, су чыгару объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре 10
  - 4.2. Авыл жирлеклэре чикләрендә автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияткә ия булган объектларына караган транспорт объектлары белән тээмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре 12
  - 4.3. Социаль яклауда мохтаж булган граждaннарның, авыл жирлеге халкының хокукларын тээмин итүдә тормышка ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән итүнең минималь дәрәжәсенең исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре 13
  - 4.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакүләм ял, буш вакытны уздыру объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре 13
  - 4.5. Авыл жирлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре 14
  - 4.6. Авыл жирлеге халкының информатизация һәм элемтә объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсе исэплэу күрсәткечлэре 14
  - 4.7. Авыл жирлеге халкының коммуналь калдыкларны жыю һәм чыгару объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исэплэу күрсәткечлэре; әлеге

объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре.....	15
4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәэмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре.....	15
4.9. Авыл жирлеге халкының ритуал хезмәтләр күрсәтү объектлары белән тәэмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре.....	16
4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тәэмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тәэмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре.....	16
5. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТКӘ ИЯ БУЛГАН ОБЪЕКТЛАРГА, КҮРСӘТЕЛГӘН ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУГА НОРМАТИВ ИҖТЯҖҖЫН БИЛГЕЛӘҮГӘ РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР	Ошибка! Закладка не определена.
5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларын билгеләүгә рекомендацияләр.....	Ошибка! Закладка не определена.
5.2. Авыл жирлеге халкының торак пункт чикләрендә урнашкан транспорт объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларын билгеләүгә рекомендацияләр.....	21
5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга рекомендацияләр.....	24
5.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, буш вакытны уздыру, физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжын ачыклауга, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга рекомендацияләр.....	25
5.5. Информатизация һәм элемент объектларын урнаштыруга рекомендацияләр	Ошибка! Закладка не определена.
5.6. Авыл жирлеге халкының коммуналь калдыкларны жуу һәм чыгару объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларын билгеләүгә рекомендацияләр.....	26
5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларын билгеләүгә рекомендацияләр	Ошибка! Закладка не определена.
5.8. Зиратларны урнаштыруга рекомендацияләр.....	28
6. ИСӘПЛӘҮ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘҮ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР	Ошибка! Закладка не определена.

ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1.1. Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеген шәһәр төзелеше проектлаштыруның жирле нормативлары (алга таба – нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы норматив-хокукый актлары нигезендә эшләр чыгарылган.

1.2. Әлеге нормативлар белән жайга салынмый торган мәсьәләләр, Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган, “Техник жайга салу турында”, 2002 елның 27 декабрендәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә, законнар һәм норматив-техник документлар белән жайга салыналар.

1.3. Әлеге нормативлар үз эшчәнлеген Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеге территориясендә тормышка ашыра торган, аларның оештыру-хокук формасына карамый, шәһәр төзелеше эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен мәжбүри.

1.4. Шәһәр төзелеше проектлавының расланган жирле нормативлары, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеге жирле үзидарә органнары норматив хокукый актлары нигезендә тормышка ашырыла.

1.5. Әлеге нормативлар жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияткә ия булган объектлары белән тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсе исәпләү күрсәткечләренә барысын тәшкит итә; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенәң максималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре.

1.6. Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәмин итү дәрәжәсенәң исәпләү күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияткә ия объектларына һәм авыл жирлеге халкы өчен әлеге объектларның территориаль ала алу мөмкинлегенәң максималь мөмкин булган дәрәжәсенәң исәпләү күрсәткечләренә түбәндәге өлкәләргә караган объектлар кертелә:

халыкны электр, жылылык, газ, су белән тәмин итү, су чыгару;

торак пунктлар чикләрендә жире әһәмияткә ия булган автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияткә ия булган транспорт объектлары;

социаль яклауга мохтаж булган гражданның хокукларын тәмин итү буенча тормышка ашырыла торган торак төзелеше;

мәдәният, массакүләм ял, буш вакытны уздыру;

информатизация һәм элементә;

физик культура һәм массакүләм спорт;

коммуналь калдыкларны жыю һәм чыгару;

төзекләндерү һәм яшелләндерү;

ритуал хезмэтлэр күрсэтү;

социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

1.7. Нормативлар үз эченә түбәндәге бүлекләрне кертә:

төп өлеш (авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тээмин итү дәрәжәсенә исәпләү күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияткә ия объектларына һәм авыл жирлеге халкы өчен әлеге объектларның территориаль ала алу мөмкинлегенә максималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәпләү күрсәткечләре);

нормативларның төп өлешендә булган исәпләү күрсәткечләрен нигезләү буенча материаллар;

нормативларның төп өлешендә булган исәпләү күрсәткечләренә куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;

авыл жирлеге халкының жирлекнең жирле әһәмияткә ия объектларына норматив ихтыяжын билгеләүгә, әлеге объектларны урнаштыруга рекомендацияләр;

авыл жирлегенә кыскача характеристика.

2. ИСЭПЛЭҮ КҮРСЭТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДЭЛЭРӨ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ

2.1. Элеге нормативлар белән билгеләнә торган исәпләү күрсәткечләре Биектау авыл жирлеге территорияләренә карата эшләп чыгарыла торган Биектау авыл жирлеген территорияль планлаштыру документларын эзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм тормышка ашырганда кулланылалар.

2.2. Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары карарларын кабул итү, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында законнарны контрольдә тоту һәм күзәтчелек органнары тарафыннан кулланылалар.

2.3. Жирле әһәмияткә ия объектлар исемлеге, элеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкын тәмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсе исәпләү күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен элеге объектларның территорияль ала алу мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәпләү күрсәткечләре башкару өчен мәжбүри булып тора.

2.4. Гамәлдә булган норматив документларны бетерү һәм (яки) үзгәртү, шул исәптән элеге нормативларда сылтама бирелгәннәренә дә, бетерелгәннәре урынына кертелә торган нормалар белән җитәкчелек итәргә киңәш ителә.

1. БИЕКТАУ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНӘ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКА

3.1. Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеге территориясенә қыскача характеристика, шулай ук халык саны, тығызлығы һәм социаль-демографик составы, башка характерлы үзенчәлекләре турында мәғлүматлар 1 нче таблицادا китерелгән.

1 нче таблица

№ т/б	Күрсәткечнең исеме	Характеристика
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	муниципаль районның көньяк өлешендә, Татарстан Республикасының төньяк-көнбатыш өлешендә
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, га	11606
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктларның исемлеге	Биектау авылы Инеш бистәсе Калинино авылы Клетни авылы Пановка авылы Пермяки авылы Эстачи авылы
4	2018 елның 1 сентябренә даими халык саны	
	барлығы, кеше	16300
	шул исәптән торак пунктлар буенча, кеше:	
	Биектау авылы	14221
	Инеш бистәсе	541
	Калинино авылы	634
	Клетни авылы	40
	Пановка авылы	410
	Пермяки авылы	308
	Эстачи авылы	146
5	2018 елның 1 сентябренә халык тығызлығы, кеше/кв.метр	140,44
6	2018 елның 1 сентябренә халыкның яшь структурасы	
	эшкә яраклы яшәтән яшәрәк халык, кеше	3708
	эшкә яраклы яшәтәге халык (ир-атлар 16-59 яшь, хатын-кызлар 16-54 яшь), кеше	8839
	эшкә яраклы яшәтән олырак халык, кеше	3753
7	2030 елга даими халык саны фаразы*	
	барлығы, кеше	16300

	шул исәптән торак пунктлар буенча, кеше: Биектау авылы Инеш бистәсе Калинино авылы Клетни авылы Пановка авылы Пермяки авылы Эстачи авылы	14221 541 634 40 410 308 146
8	2018 елның 1 сентябренә авыл жирлегенә торак фонды	
	барлыгы, торак мәйданның мең кв.метры	494,4
9	Халыкның торак белән тәмин ителгәнлек дәрәжәсе, кв.метр/кеше	30,33
10	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
	климатик район (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы буенча)	ПВ
	сейсмик куркынычлык дәрәжәсе (баллар)	6
	табигать-климат шартларына гомуми характеристика	уңайлы

* күрсәткеч даими халыкның чынбарлыктагы саны күрсәткеченә тигез итеп кабул ителгән

2. ТӨП ӨЛӨШ

4.1. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм белән тээмин итү, су чыгару объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенәң максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.1.1. Торак пунктларны төзүнең инженер жиһазлары системасын билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган территориаль планлаштыру документлары һәм авыл жирлеген су белән тээмин итү, канализация, электр, жылылык һәм газ белән тээмин итү схемалары нигезендә проектларга киңәш ителә.

Әлеге тармак схемаларында технология, егәрлек, инженер челтәрләре күләме принципияль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы тормышка ашыру буенча рекомендацияләр бирелергә тиеш.

4.1.2. Күрсәтелгән исәпләү күрсәткечләре 2 нче таблицادا китерелгән.

2 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халыкны минималь мөмкин булган тээмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль ала алу мөмкинлегенәң максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Электр белән тээмин итү системасы объектлары: электрлы трансформатор подстанцияләре, бүлү пунктлары, төрле көчәнештәге электр челтәрләре	торак һәм жәмәгать биналарының электр энергиясе белән 100 процент тээмин ителгәнлеге; торак урамнарны 100 процент урам утлары белән тээмин итү	билгеләнми
2	Жылылык белән тээмин итү системасы объектлары, шул исәптән: үзәкләштерелгән: котельлы, жылылык электростанцияләре, жылылык челтәрләре; үзәкләштерелмәгән: автоном һәм шәхси котельлы, фатир, жылылык генераторлы, жылылык челтәрләре	торак һәм жәмәгать биналарының жылылык энергиясе белән 100 процент тээмин ителгәнлеге.	билгеләнми

3	<p>Үзәкләштерелгән газ белән тәэмин итү системасы объектлары:</p> <p>газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре һәм пунктлары, газ көйләү пунктлары; газ бүлү челтәрләре</p>	<p>торак биналарның газ белән 100 процент тәэмин ителгәнлеге*</p>	<p>билгеләнми</p>
4	<p>Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы объектлары:</p> <p>су белән тәэмин итү чыганақлары, су алу жайланмалары, су саклау өчен урыннар, суүткәргечләр</p>	<p>торак һәм жәмәгать биналарының су белән 100 процент тәэмин ителгәнлеге.</p>	<p>билгеләнми</p>
5	<p>Су бүлү системасы объектлары**, шул исәтән:</p> <p>үзәкләштерелгән: чистарту корылмалары, канализация насос станцияләре, канализация су торбалары;</p> <p>үзәкләштерелмәгән: локаль чистарту корылмалары, юдыру жайланмалары, канализация су торбалары</p>	<p>торак һәм жәмәгать биналарының 100 процент тәэмин ителгәнлеге.</p>	<p>билгеләнми</p>

* авыл торак пунктлары һәм аларның өлешләре өчен 3 мең кешедән артык халык саны булган урыннарда газ белән тәэмин итү системасы булмавы мөмкин әгәр дә торак биналар стационар булган электр плитәләре белән жиһазландырылган булса.

** исәпләү күрсәткечләре яңгыр канализациясенә кагылмый

4.2. Авыл жирлеклэре чиклэрендэ автомобиль юллары һәм жирлекнең, авыл жирлеге халкының жирле әһәмияткә ия булган объектларына караган транспорт объектлары белән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәпләү күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенә максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечлэре

4.2.1. Автомобиль транспортының үтә алуы барлык биналарга һәм корымаларга тәэмин ителергә тиеш.

4.2.2. Авыл жирлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспортының тукталыш пунктларының территориаль мөмкинлеге максималь мөмкин булган исәпләү күрсәткечлэрен 3 таблица нигезендә кабул итергә тиешле. Әлеге объектлар белән авыл жирлеге халкын минималь мөмкин дәрәжәдә тәэмин итү исәпләү күрсәткечлэре билгеләнми.

3 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халык өчен территориаль үтә алуның максималь мөмкин булган дәрәжәсе (метрларда)
1	Торак пункт буенча тулаем тукталу пунктлары	500
3 меңнән артык халык саны булган авыл торак пунктлары өчен:		
2	Жәмәгать үзәгендә тукталу пунктлары	250
3	Житештерү зоналарында тукталу пунктларында	400*
4	Массакүләм ял итү һәм спорт зоналарында тукталу пунктлары	800 **
5	Аз катлы торак төзелеше территориясендә эчке элементләр өчен тукталу пунктлары:	
	тору урыннарыннан	200
	массакүләм йөрү объектларыннан	250

* күрсәткеч предприятиегә керү урыннарыннан тукталыш пунктларына кадәр жәяүле үтү юлларының ераклыгын күрсәтә

** күрсәткеч массакүләм ял һәм спорт объектларының төп керү урыныннан тукталу пунктына кадәр жәяүле үтү юлларының мөмкин булган максималь ераклыгын аңлата

4.3. Социаль яклауда мохтаж булган гражданның, авыл жирлеге халкының хокукларын тээмин итүдә тормышка ашырыла торган торак төзелеше объектлары белән итүнең минималь дәрәжәсенә исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенәң максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.3.1. Күрсәтелгән исәпләү күрсәткечләрен 4 таблица нигезендә кабул итәргә тиешле.

4 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халыкны тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсе (кв. м/кеше)		Халык өчен территориаль ала алуның максималь мөмкин булган дәрәжәсе
		2019 ел	2030 ел	
1	Авыл торак пунктларында торак биналар	23,1	26,4	билгеләнми
<p>Искәрмә. Киләчәккә исәпләү күрсәткечләре 2025, 2035 елларга ирешелгән торак биналарның гомуми мәйданы белән фактта минималь тээмин итүне исәпкә алып төзәтмәләр кертелә.</p>				

4.4. Авыл жирлеге халкының мәдәният, массакуләм ял, буш вакытны уздыру объектлары белән тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенәң исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенәң максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.4.1. Күрсәтелгән исәпләү күрсәткечләрен 5 таблица нигезендә кабул итәргә тиешле.

5 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халыкны тээмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсе	Халык өчен территориаль ала алуның максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Түбәндәге халык саны белән торак пунктларда клуб учреждениеләре: 0,2 – 1 мең кеше 1 – 3 мең кеше	300 урын 300 – 230 урын	билгеләнми
	10 мең кешедән артык халык саны белән торак пунктлары өчен клуб учреждениеләре	80 урын / 1000 кеше	30 минутта жәяү килә алу мөмкинлеге

2	Түбәндәге халык саны белән авыл торак пунктларында авыл китапханәсе:		
	1 – 3 мең кеше	6 – 7,5 мең саклау берәмлеге; 5 – 6 урын 1000 кешегә	билгеләнми
	3 – 5 мең кеше	5 – 6 мең саклау берәмлеге; 4 – 5 урын 1000 кешегә	
10 мең кешедән артык	4 – 4,5 мең саклау берәмлеге 1000 кеше; 2 – 3 урын 1000 кешегә	30 минутта жәяү килә алу мөмкинлеге	
<p>Искәрмә.</p> <p>1. Кимрәк исәпләү күрсәткечен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә киңәш ителә.</p> <p>2. 1,5 мең кешедән артык булган халык саны белән авыл торак пунктлары өчен (район үзәкләре һәм үзәк тирәләре) объектларының санын, составын һәм сыйдырышлылыгын ачыклау өчен 30 минут жәяү үтә алу зонасында урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.</p> <p>3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы Карары нигезендә, 2019 елга халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итү социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдә булган тәмин итү дәрәжәсендә кабул ителә.</p>			

4.5. Авыл жирлегә халкының физик культура һәм массакуләм спорт объектлары белән тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлегә халкы өчен территорияль ала алу мөмкинлегенәң максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.5.1. Күрсәтелгән исәпләү күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә тиешле.

6 нчы таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халыкны тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсе	Халык өчен территорияль ала алуның максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Спорт заллары	1000 кешегә 350 кв.метр идән майданы	билгеләнми
2	Яссылыктагы яссылыктагы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв.метр	билгеләнми

4.6. Авыл жирлеге халкының информатизация һәм элементә объектлары белән тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.6.1. Авыл жирлеге халкын информатизация һәм элементә объектлары белән тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә тиешле.

7 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Исәпләү берәмлеге	Халыкны тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге	авыл жирлегендә торак пунктлар	1

4.6.2. Авыл жирлеге халкын тәмин итүнең информатизация һәм элементә объектлары белән тәмин итүнең максималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре билгеләнмиләр.

4.7. Авыл жирлеге халкының коммуналь калдыкларны жыю һәм чыгару объектлары белән тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.7.1. Коммуналь калдыкларны жыю һәм чыгару объектлары исемлеге, андый объектларның урнашу урыны Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлеге территориясен санитар эшкәртү Генераль схемасы нигезендә кабул ителә.

4.7.2. Авыл жирлеге халкын каты коммуналь калдыкларны жыю өчен контейнер майданчыклары (яшәү урыныннан, балалар һәм дөвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан, ял итү урыннарыннан читтә булу) белән тәмин итүнең максималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре 100 метр дип кабул итәргә тиешле.

4.8. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектлары белән тәмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре

4.8.1. Авыл жирлеге халкын яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин итүнең

минималъ мѳмкин булган дэрэжэсен исэплэу күрсэткечлэрен 8 нче таблица нигезендэ кабул итэргэ тиешле.

8 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халыкны тээмин итүнең минималъ мѳмкин булган дэрэжэсе (кв. м/кеше)	Халык өчен территориаль ала алуның максималъ мѳмкин булган дэрэжэсе
1	Авыл торак пунктларында гомуми кулланылыштагы территориялэрне яшеллэндерү	12	билгеләнми
<p>Искәрмә. Урман, зур елга һәм сулыкларның яр бие зоналарында урнашкан торак пунктлар өчен гомуми кулландудагы яшеллэндерелгән территория майданнарын киметү мѳмкин, ләкин 20%тан да күбрәк түгел.</p>			

4.9. Авыл жирлеге халкының ритуал хезмэтлэр күрсэтү объектлары белән тээмин итүнең минималъ мѳмкин булган дэрэжэсен исэплэу күрсэткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мѳмкинлегенең максималъ дэрэжэсен исэплэу күрсэткечлэре

4.9.1. Күрсәтелгән исэплэу күрсәткечлэрен 9 нчы таблица нигезендэ кабул итэргэ тиешле.

9 нчы таблица

№ т/б	Объектның исеме	Халыкны тээмин итүнең минималъ мѳмкин булган дэрэжэсе (га/1 мең кеше)	Халык өчен территориаль ала алуның максималъ мѳмкин булган дэрэжэсе
1	Традицион күмү урынлы зират	0,24	билгеләнми

4.10. Авыл жирлеге халкының социаль тээмин итү һәм социаль яклау объектлары белән тээмин итүнең минималъ мѳмкин булган дэрэжэсен исэплэу күрсәткечлэре; әлеге объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль ала алу мѳмкинлегенең максималъ дэрэжэсен исэплэу күрсәткечлэре

4.10.1. Халыкның инвалидларның шәхси автотранспортын даими саклау урыннары белән тээмин итү дэрэжэсен жиңел машиналарның даими саклау урыннарының гомуми саныннан 10% ка тигез дип кабул итэргэ кирәк (ләкин 1 урыннан да ким түгел), шул исәптән кресло-коляскадага

инвалидларның автотранспортлары өчен махсулаштырылган урыннар саны 5%.

Халыкның инвалидларның шәхси автотранспортын вакытлыча саклау урыннары белән ачык майданнарда жиңел машиналарны учреждение һәм предприятиеләр янында кыска вакытка саклау өчен тәмин итү дәрәжәсен жиңел машиналарның вакытлыча саклау урыннарындагы гомуми саннан 10%ка тигех дип кабул итәргә (ләкин 1 урыннан да ким түгел).

3. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ ХАЛКЫНЫҢ ЖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТКӘ ИЯ БУЛГАН ОБЪЕКТЛАРГА, КҮРСӘТЕЛГӘН ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУГА НОРМАТИВ ИХТЫЯЖЫН БИЛГЕЛӘҮГӘ РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР

5.1. Авыл жирлеге халкының электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү, су чыгару объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларын билгеләүгә рекомендацияләр

5.1.1. Электр белән тәмин итү системаларын проектлаштыру электр чыганагында, “Торак һәм жәмәгать биналарын проектлау һәм монтажлау”, СП 31-110-2003 таләпләре (6 нчы бүлек), 2006 елның 2 нче июнендәге ОАО «ФСК ЕЭС»ның техник сәясәте турында Нигезләмә (2 бүлек) нигезендә, электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә тормышка ашырырга тиешле.

Торак пунктлар территорияләрен чагыштырма исәпләү йөкләнешенең зурайтылган күрсәткечләрен алдан исәпләүләр өчен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт			
	плитәләр белән табигый газда (кВт/кеше)		Стационар электр плитәләре белән (кВт/кеше)	
	торак пункт	шул исәптән:	торак пункт	шул исәптән:

	буенча тулаем	үзәк	микрорайонна р /кварталлар застройки	буенча тулаем	үзәк	микрорайонна р /кварталлар төзелешләр
3 – 50	0,43	0,55	0,40	0,52	0,65	0,50
3 тән ким	0,41	0,51	0,39	0,50	0,62	0,49

Искәрмә.

1. Торак пунктта газ һәм электр плитәләре белән өйләр булганда күрсәткечләр интерполяция метода белән аларныд чагыштырмасына пропорциональ рәвештә ачыкланалар.

2. Торак пунктның үзәге дигәндә, төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре күп жыелган территорияне аңларга кирәк.

3. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләренең йөкләнешләре исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланьрга кирәк:

табигый газдагы плитәләр белән торак пунктлар өчен: 1,2 – 1,6;

электр плитәләре белән торак пунктлар өчен: 1,1 – 1,5.

Зур күрсәткечләрне торак пунктның үзәге территориясенә кабул итәргә тиешле.

Электр энергиясен бүлү системасы көчәнешен сайлау Татарстан Республикасы электр челтәрләрен бүлү челтәрләр үсеше схемасы нигезендә, перспективадагы электр йөкләнешләре үсешенә анализ ясауны истә тотып, тормышка ашырылырга тиеш.

Электр челтәрләренең йөкләнеше аларның үсеш концепциясен исәпләү срогы кысаларында һәм йөкләнеш системасында истә тотып: 35 – 110 – 220 – 500 кВ яки 35 – 110 – 330 – 750 кВ сайлана.

Электр белән тәмин итү йөкләнеше энергия трансформациясенә иң аз күләмдә санын истә тотып сайланьрга тиеш. Алдагы чорга бигрәк тә максатчан булган йөкләнеш системасы булып 35 – 110/10 кВ тора.

Трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жиһазларын торак пункт территорияләрендә проектлауны Электр жайланмаларын урнаштыру Кагыйдәләре таләпләре һәм 2006 елның 2 нче июнендәге ОАО «ФСК ЕЭС»ның техник сәясәте турында Нигезләмә (2 бүлек) нигезендә тормышка ашырырга тиешле.

Торак төзелеш территориясендә урнашкан трансформатор подстанцияләре, бүлү жайланмалары һәм һавадагы электр тапшыру линияләренең кабельлегә күчү урыннарын ядык типтагы итеп проектлау киңәш ителә.

5.1.2. Жылылык белән тәмин итү системаларының яңаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәгеләрен төзекләндерү һәм үстерүне авыл жирлеген жылылык энергиясе белән тәмин итүнең расланган схемасы нигезендә тормышка ашырырга тиешле.

Жылылык белән тәмин итү системаларын проектлауны исәпләнгән жылылык йөкләнешләре күрсәткечләре нигезендә, кулланучыларның жылылык белән тәмин итү ышанычлылыгы буенча категорияләрен истә тотып, “Жылылык челтәрләре” СНИП 41-02-2003 (5

бүлек), “Туры килүгә бәя. Күчәмез милек объектларына экологик таләпләр” ГОСТ Р 54964-2012 (А кушымтасы) таләпләре нигезендә тормышка ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә жылылык белән тәмин итүнең үзәкләтерелгән чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарында, жылылык йөкләнеше үзәкләрендә урнаштырырга киңәш ителә.

Жылылык белән тәмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Трассалар һәм жылылык челтәрләрен салу ысулларын “Жылылык челтәрләре” СНИП 41-02-2003 (9 бүлек), “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” (12 нче бүлек) , СП 42.13330.2011 Актуальләштерелгән редакция СНИП 2.07.01-89* таләпләре нигезендә күздә тотарга кирәк.

5.1.3. Газ белән тәмин итү системаларының яңаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәгеләрен төзекләндерү һәм үстерүне “Газ бүлү системалары” СНИП 42-01-2002 таләпләре, “Газ бүлү һәм газ куллану системалары иминлеге кагыйдәләре” ПБ 12-529-03, Татарстан Республикасын газ белән тәмин итү һәм газификацияләү генераль схемасы нигезендә, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газификацияләү республика программалары нигезендә тормышка ашырырга кирәк.

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның зурайтылган күрсәткечен бер кешегә бер елга 220 куб.м күләмендә дип кабул итәргә кирәк.

Газны бүлү һәм газ тутыру станцияләре торау пунктлар чикләрендә урнашырга тиеш.

Газ тутыру пунктларын торак пунктның торак төзелеш территориясеннән тыш, жилсез якта урнаштырырга кирәк.

Газ бүлү челтәрләрендә газ басымын киметү һәм жайга салу өчен газны көйләүче (блоклы яки шкафлы) пунктлар проектлаштырырга кирәк.

Газ көйләү пунктларын ул эшли торган район үзәгенә, районның йөкләнеш үзәгенә максималь якин итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым торучы газ көйләү пунктлары биналарга һәм корылмаларга аерым бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

газ көйләү пунктына кергәндә газның басымы вакытында 0,6 МПа га кадәр– 10 метр;

газ көйләү пунктына кергәндә газның басымы вакытында 0,6 – 1,2 МПа – 15 метр.

5.1.4. Су белән тәмин итү системасын проектлаштыру, шул исәптән су белән тәмин итү чыгынаclarын сайлау, су бирү корылмаларын урнаштыруны “Эчке су үткәрү һәм биналарның канализациясе” СП 30.13330.2012 Актуальләштерелгән редакциядә СНИП 2.04.01-85*, “Су белән тәмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар” СП 31.13330.2012 Актуальләштерелгән редакциядә СНИП 2.04.02-84* , “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм

төзү” (12 бүлек), “Эчэр өчен су. Эчэ торган су белән тээмин итү үзәкләштерелгән системасында сының сыйфатына гигиеник таләпләр. Сыйфатны контрольдә тоту. Кайнар су белән тээмин итү системалары иминлеген тээмин итүгә гигиеник таләпләр” СанПиН 2.1.4.1074-01 , “Үзәкләштерелгән су белән тээмин итүдәге суның сыйфатына гигиеник таләпләр. Чыганакларны санитар саклау” СанПиН 2.1.4.1175-02 , “Хужалык-эчү өчен су белән тээмин итүнең үзәкләштерелгән чыганаклары. Гигиеник, техник таләпләр һәм сайлауның кагыйдәләре” ГОСТ 2761-84* , “Су белән тээмин итү һәм эчү өчен билгеләнешле су торбаларын санитар саклау зоналары” СанПиН 2.1.4.1110-02 таләпләре нигезендә тормышка ашыралар.

Халыкның хужалык- эчү өчен ихтыяжларына чагыштырмача уртача тәүлеккә (елга) су куллануның зурайтылган күрсәткечен түбәндәге күләмдә дип кабул итәргә кирәк:

эчке су үткәргеч һәм канализация, ванна һәм жирле су жылыту жайланмалары белән жиһазландырылган биналар өчен – бер кешегә бер тәүлеккә 200 литр су.

эчке су үткәргеч һәм канализация, үзәкләштерелгән жылы су белән жиһазландырылган биналар өчен – бер кешегә бер тәүлеккә 270 литр су

Су бирү корылмаларын урнаштыру тибын һәм схемасын сайлауны геологик, гидрогеологик һәм территориянең санитар шартларыннан чыгып башкарырга кирәк.

Су үткәрү челтәрләрен божралы итеп проектлаштырырга киңәш ителә. Чыгу булмаган линияле су үткәргечләрен куллану түбәндәге очракларда мөмкин:

житештерү ихтыяжлары өчен су бирү өчен, авария вакытында су белән тээмин итүгә тәнәфес ясау мөмкинлеге булганда;

хужалык-эчү өчен ихтыяжларга су бирү өчен торбаларның диаметрлары 100 мм.дан артмаганда;

суны янгынга каршы яи хужалык-янгын каршы ихтыяжларга биргәндә янгын сүндерүгә суны сарыф итүне исәпкә алмый линиянең озынлыгы 200 метрлан артык булмаганда.

Тышкы су үткәрү челтәрләрен биналарның һәм корылмаларның эчке су үткәрү челтәрләре белән божралау рөхсәт ителми.

5.1.5. Торак пунктларның канализация системаларын проектлауны “Эчке су үткөрү һәм биналарның канализациясе” СП 30.13330.2012 Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.01-85*, “Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар” СП 32.13330.2012 Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.03-85*, “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” (12 бүлек) таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

Көнкүреш жыелган суларны уртача тәүлеккә чагыштырмача чыгару исәбе, территориягә һәм яшел утыртмаларга су сибүгә суны тотуга киткән чыгымнарны исәпкә алмый уртача тәүлеккә чагыштырмача кулланырга тигез итеп кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә чагыштырмача уртача тәүлеккә (елга) авыл торак пунктларыннан суларны чыгаруны 1 кешегә 150 л/тәүлегенә күләмдә кабул итү рөхсәт ителә.

Агызылган суларны чистарту корылмалары майданын жылы чорда өстенлек иткән жыллар өчен торак пунктның торак төзелешенә таба жылсез яктан, су агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга киңәш ителә.

5.2. Авыл жирлеге халкының торак пункт чикләрендә урнашкан транспорт объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларын билгеләүгә рекомендацияләр

5.2.1. Торак пункт территорияләрендә урамнарның һәм юлларның уздыра алу мөмкинлеге автомобильләштерү дәрәжәсеннән чыгып билгеләнә.

2030 елга кадәр авыл торак пунктлары өчен автомобильләштерү дәрәжәсен 1000 кешегә 440 автомобильгә тигез дүп кабул итәргә кирәк.

5.2.2. Жайга салына торган хәрәкәт булган магистраль урамнарда һәм юлларда уртача, зур һәм аеруча да зур авыл торак пунктларында төзелгән территорияләр чикләрендә жәяүлеләр чыгу урыннарын йөрү юллары белән бер дәрәжәдә (жир өсте) 200-300 метр интервал белән күз алдында тотарга кирәк.

5.2.3. Жәмәгать транспортының тукталу пунктлары арасында араны 400-600 метрга, уртача, зур һәм эре авыл торак пунктлары жәмәгать үзәге чикләрендә 300 метрга тигез дүп кабул итәргә киңәш ителә

5.2.4. 3 мең кешедән артык халкы булган авыл торак пунктлары өчен 11, 12 һәм 13 таблицаларда күрсәтелгән киңәш ителә торган күрсәткечләр китерелә.

11 нче таблица

Жиңел машиналарны даими саклау өчен корылмалар һәм әлеге объектларны халык өчен территорияль мөмкинлеге белән тәэмин ителү дәрәжәсенә киңәш ителә торган күрсәткечләре

№ т/б	Автотранспорт чараларын оешкан саклау урыннары тибы	Халыкның тээмин ителеш дәрәжәсе, 1 мең кешегә урыннар саны		Халык өчен территорияль ала алу мөмкинлеге (метр)
		2019 ел	2030 ел	
1	Шәхси милектәге жиңел автомобильләрне саклау өчен	293	396	торак пункт буенча тулаем – 800; шул исәптән коттедж төзелеше территорияләрендә – 200
2	Ведомство карамагында булган жиңел автомобильләрне саклау өчен	7	8	билгеләнми
3	Таксомотор паркы өчен	5	7	билгеләнми

12 нче таблица

Уңайлылык дәрәжәсе буенча торак фонды категориясеннән бәйле рәвештә жиңел машиналарны саклау өчен корылмалар белән халыкның тээмин ителеш дәрәжәсенен киңәш ителгән күрсәткечләре

№ т/б	Уңайлылык дәрәжәсе буенча торак фонды категориясе	Урыннар саны	
		Жиңел автомобильләрне даими саклау өчен (100 кв.метрдагы фатирларның гомуми мәйданына машина-урыннар саны)	Жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен (1 фатирга машина-урын)
1	Югары уңайлылыклы	2,9	0,75
2	Уңайлы	2,6	0,63
3	Массалы	1,9	0,24
4	Социаль	1,4	0,16
5	Махсус	0,8	0,25

13 нче таблица

Төрле билгеләнешле объектлар янында жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен халыкның ачык мәйданчыклар белән тээмин ителеш дәрәжәсенен киңәш ителгән күрсәткечләре дәрәжәсе

№ т/б	Объектның исеме	Үлчәү берәмлеге	Машина-урыннар саны	
			2019 ел	2030 ел

1	Административ учреждениелэр	машина-урын/ 100 эшлэүче	28	38
2	Югары һәм урта һөнәри белем бирү учреждениеләре	машина-урын/ 100 эшлэүче	21	29
3	Сәнэгать предприятиеләре	машина-урын / 100 чиктәш сменаларда эшлэүчеләр	14	19
4	Мәктәпкәчә учреждениеләр	машина-урын / 1 объект	проектлауга бирем буенча, ләкин 2 дән дә ким түгел	
5	Гомуми белем бирү учреждениеләре	машина-урын / 1 объект	проектлауга бирем буенча, ләкин 2 дән дә ким түгел	
6	Хастаханәләр	машина-урын / 100 койка	7	10
7	Поликлиникалар	машина-урын / сменага 100 кабул итү	4	6
8	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	машина-урын / 30 кв. метров гомуми майдан	14	19
9	Спорт объектлары	машина-урын / 100 урын	4	6
10	Мәдәни-күнел ачу учреждениеләре (музейлар, театрлар һ.б.)	машина-урын / 100 урын яки бер үк вакытта килүчеләр посетителәй	21	29
11	Мәдәният һәм ял парклары	машина-урын / 100 бер үк вакытта килүчеләр	10	13
12	200 кв. метрдан артын майдандагы сәүдә үзәкләре, универмаглар, кибетләр	машина-урын / 100 кв. метров сату мәйданы	10	13
13	Базарлар	машина-урын / 50 сату урыны	35	48
14	Эре ресторанныр һәм кафелар, клуб учреждениеләре	машина-урын / 100 урын	21	29
15	Кунакханәләр	машина-урын / 100 урын	11	15
16	Барлык төр транспорт вокзаллары	машина-урын / 100 час пик вакытында килүче пассажирлар саны	21	29
17	Ял итү зоналарында пляжлар һәм парклар	машина-урын / 100 бер үк вакытта килүчеләр	28	38
18	Урманпарклар һәм тыюлыклар	машина-урын / 100 бер үк вакытта	14	19

		килүчеләр		
19	Кыска вакытлы ял базалары	машина-урын / 100 бер үк вакытта килүчеләр	21	29
20	Ял итү йортлары һәм базалары, санаторий, профилакторий, туристик базалар	машина-урын / 100 кеше ял итүче һәм хезмэт күрсәтүче хезмәткәрләр	7	10
21	Туристтик и курорт кунакханәләре	машина-урын / 100 кеше ял итүче һәм хезмэт күрсәтүче хезмәткәрләр	21	29
22	Жәмәгать туклануы, сату һәм коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	машина-урын / 100 урын залларда яки бер үк вакытта килүчеләр һәм хезмәткәрләр	14	19
<p>Искәрмә. Төрле тәүлек эшләү режимы белән эшләүче объектлар төркеменә хезмэт күрсәтү өчен туктау урыннарын проектлаганда һәрбер объект өчен машина-урыннарның исәпләнгән санын 10-15%ка киметү рөхсәт ителә.</p>				

5.2.5. Торак пункт чикләрендә автомобиль юлларын һәм жирлекнең жирле әһәмияткә ия объектларына караган транспорт объектларын проектолаштыруны “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” (11 бүлек, И,К,Л кушымталары) СП 42.13330.2011 Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.07.01-89* таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

5.3. Торак төзелеше объектларын урнаштыруга рекомендацияләр

5.3.1. Торак төзелеше һәм торак төзелеш типлары күләмнәренә исәпләү күрсәткечләре булган һәм фаразлана торган социаль-демографик ситуацияне һәм халыкның керемнәре дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиешле.

5.3.2. Торак төзелеше характеры нигезендә 14 нче таблицада күрсәтелгән төзелеш типлары күрсәтеләләр.

14 нче таблица

№ т/б	Торак төзелеш тибы	Төзелешкә характеристика
----------	--------------------	--------------------------

1	Аз катлы торак төзелеше	3 катка кадәр кертеп шәхси йорт төзелеше; 3 катка кадәр кертеп блоклы торак йорт төзелеше; 4 катка кадәр кертеп күп фатирлы торак йорт төзелеше
2	Урта катлы торак төзелеше	5 тән 8 катка кадәр кертеп күп фатирлы торак йорт төзелеше
3	Күп катлы торак төзелеше	9 кат һәм аннан да биегрәк катка кадәр кертеп күп фатирлы торак йорт төзелеше

Торак төзелеше типларын аеру, аларны оештыруга таләпләрне ачыклау авыл жирлегендә жиридән куллану һәм төзелеш кагыйдәләре белән тормышка ашырыла.

5.3.3. Торак пунктларның торак төзелеше норматив параметрлары проектлаштыруны “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” 7 бүлгеге, СП 42.13330.2011 Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.07.01-89* таләпләре нигезендә билгеләнелә.

5.4. Авыл жирлегеге халкының мәдәният, массакүләм ял, буш вакытны уздыру, физик культура һәм массакүләм спорт объектларына норматив ихтыяжын ачыклауга, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга рекомендацияләр

5.4.1. Авыл жирлегеге халкының мәдәният, массакүләм ял, буш вакытны уздыру, физик культура һәм массакүләм спорт объектларында норматив ихтыяжын билгеләүне өчен төрле социаль-демографик төркем халыкның ихтыяжларын канәгатьләндерү кирәклеген нигезендә тормышка ашырырга кирәк.

5.4.2. Күрсәтелгән объектларны башка шундый ук объектларның якинлыгын, транспорт чөлтәрләрен оештыру, урамнар, юллар һәм жәяүле юллар чөлтәрләре белән бергәлектә булуын исәпкә алып урнаштырырга кирәк.

5.4.3. Мәдәният, массакүләм ял, буш вакытны уздыру, физик культура һәм массакүләм спорт объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләренә зурлыгы проектлаштыруга бирем нигезендә кабул итәргә киңәш ителә.

5.4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын белем бирү мәктәпләре һәм башка уку йортлары, ял итү һәм мәдәният учреждениеләре белән берләштерү рөхсәт ителә.

5.5. Информатизация һәм элемент объектларын урнаштыруга рекомендацияләр

5.5.1. Яңа төзелешне тормышка ашырганда телекоммуникацион чөлтәрләрен, эфирлы

цифрлы телевидениене кабул итүнең коллектив системасын һәм өй эчендәге элементә челтәрләрен эчке коммуникацияләр буенча сузуны, бер үк вакытта өч элементә операторы хезмэт күрсәтә алырлык сыйдырышлылык белән урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.5.2. Информатизация һәм элементә объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләренен майданнарын 15 нче таблица нигезендә кабул итәргә.

15 нче таблица

№ т/б	Объектның исеме	Кишәрлекнең майданы
1	Почта элементәсе бүлегә	700 – 1200 кв. метр
2	Автоматлаштырылган телефон станциясе	0,25 га
3	Төенле автоматлаштырылган телефон станциясе	0,3 га
4	Концентраторлар	40 – 100 кв. метр
5	Терәү-көчәйткеч станциясе	0,1 – 0,15 га
6	Үткәргеч аша тапшыру блок-станциясе	0,05 – 0,1 га
7	Тавышлы трансформатор подстанциясе	50 – 70 кв. метр
8	Кабель телевидениясенен техник үзәге	0,3 – 0,5 га

5.5.3. Элементә предприятиеләренен биналарын күрше предприятие һәм зыян, коррозияле-актив, начар ис һәм тузан чыганагы булган технологик процесслы объектларга карата жилсез яктан (өстенлек итүче жилләргә карата), аларның санитар-саклау зоналарыннан тыш урнаштырырга кирәк.

5.5.4. Элементә линияләрен урнаштыруны “Элементә линияләре өчен жирләренә бирү нормалары” СН 461-74 таләпләре нигезендә тормышка ашырырга тиешле.

5.6. Авыл жирлегә халкының коммуналь калдыкларны жыю һәм чыгару объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларны билгеләүгә рекомендацияләр

5.6.1. Торак пунктларның торак зоналарында каты коммуналь калдыкларны жыю өчен автомобиль транспорты килә алырлык итеп контейнер майданчыкларын урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Кирәк кадәрле каонтейнер майданчыкларын ачыклау өчен контейнерла белән кулланучы халык саныннан, калдыклар жыелу нормасыннан, калдыкарны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерларның исәпләү күләме калдыкларны иң күп барлыкка килгән чорында фактта аларның жыелуына туры килергә тиеш.

5.6.2. Коммуналь калдыклар жыелу нормасы күрсәткечләрен 16 нче таблицада китерелгән “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” СП 42.13330.2011

Актуальлаштерелгән редакция СНиП 2.07.01-89* таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Жыела торган коммуналь калдыкларның санын вакыт-вакыт (һәр 5 ел) факттагы күрсәткечләр бунча тәгаенләп торырыга кирәк.

16 нчы таблица

Коммуналь калдыкларның төрләре	Коммуналь калдыкларның саны 1 кешегә бер елга	
	кг	литр
Каты: су үткәргеч, канализация, үзәкләштерелгән жылылык һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225	900 – 1000
	300 – 450	1100 – 2000
Жәмәгать биналарын исәпкә алып кату коммуналь калдыкларның гомуми саны	280 – 300	1400 – 1500
Чокырлардан сыек (канализация булмаган очракта)	–	2000 – 3500

5.6.3. Контейнер майданчыкларын торак йортлардан, балалар, дэвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт майданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан 20 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга тиешле.

5.6.4. Бер мйданда урнаштырылган чүп-чар өчен контейнерлар саны 5 контейнердан артык булмаска тиеш.

5.6.5. Сыек коммуналь калдыкларны жыю өчен үзәкләштерелгән су чыгару системасы белән тәэмин ителмәгән торак төзелеше территориясендә ишегалды юынтык сулары урыннарын күздә тотарга кирәк.

5.7. Авыл жирлеге халкының төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларында, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга норматив ихтыяжларны билгеләүгә рекомендацияләр

5.7.1. Торак пункт төзелеше чикләрендә төрле билгеләнешле яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясен яшелләндерү дәрәжәсе) 55%тан да ким булмаска тиеш.

Төрле билгеләнешле яшелләндерелгән территорияләр дигәндә гомуми һәм чикле кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләрне, үзләре чәчелеп үсә торган агач һәм куаклык утыртмаларын, торак пункт территориясендәге урманнарны күздә тотарга кирәк.

5.7.2. Торак пункттагы яшел утыртмаларны бердәм система рәвешендә, аның планлаштыру структурасын һәм жирле шартларны истә тотып күздә тотарга кирәк.

Торак пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм булганнарын төзекләндергәндә, булган яшел утыртмаларны максималь рәвештә саклау һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

5.7.3. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары майданнарын түбәндәге күләмнәрдә ге майданнарда кабул итәргә кирәк:

парклар – 10 га дан ким түгел;

бакчалар – 3 га дан да ким түгел;

скверлар – 0,5 га.

5.7.4. Торак пункт территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” СП 42.13330.2011 Актуальләштерелгән редакция СНИП 2.07.01-89* таләпләре 9 бүлегендә кабул итәргә кирәк.

5.8. Зиратларны урнаштыруга рекомендацияләр

5.8.1. Әлеге бүлектә тәнне яки мәетнең калдыкларын жиргә индерү юлы белән жирләнә торган традицион күмү зиратларын урнаштыруга таләпләр һәм рекомендацияләр китерелә.

5.8.2. Зират өчен кишәрлекнең зурлыгы 40 га дан артмаска тиеш.

5.8.3. Зиратны урнаштырган вакытта халыкның, үлү коэффициенты киләчәктә артуын, эшләүче зиратлар булуын, бер жирләү урыны өчен жир кишәрлегенә нормасын күздә тотарга кирәк.

5.8.4. Зиратларны торак пунктлар территориясенә карата жилсез яктан урнаштырырга киңәш ителә.

5.8.5. Яңа күмү урыннарын булдыру, гамәлдә булган жирләү урыннарын төзекләндерү экологик һәм санитар-гигиеник экспертиза бәяләмәләре булган очракта мөмкин.

5.8.6. Авыл зиратларын торак, жәмәгать биналарынан, спорт-сәламәтләндек һәм санатор-курорт объектларынан 50 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.8.7. Зиратка бирелә торган кишәрлек түбәндәге таләпләргә канәгатьләндерергә тиеш:

торак пунктлардан, ачык сулыклардан һәм су агымынан каршы якка авышлык булырга;
су басу мөмкин булган зонада урнаштырылмаска;

грунт сулары максималь күтәрелештә булганда жир өслегеннән 2,5 метрдан ким булмаган грунт сулары торышы дәрәжәсендә булырга;

1,5 метр тирәнлектә һәм аннан да астарак коры, тишекле туфрак (көлсу, көлсу-кәсле), туфракның дымлылыгы 6-18% булырга .

5.8.8. Зиратлар территориясендә юл челтәрләрен, су сибү су торбасы яки шахта коесын, тышкы яктырту жайланмаларын күздә тотарга кирәк.

5.8.9. Күмү урыннары кишәрлекләренең зурлыгын 17 нче таблица нигезендә кабул итәргә

кирәк.

17 нче таблица

Бер урында бер дәрәжәдә күмүләр саны	Күмү кишәрлеге зурлыгы	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6 / 1,8	2,0 / 4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

4. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР

6.1. Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнгән:

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы 2004 елның 29 декабрендәге, 190-ФЗ номерлы Федераль закон;

“Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында”, 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның;

“Жирләү һәм жирләү эше турында”, 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;

“Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында”, 2010 елның 25 декабрендәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының “2014 елга кадәр ижтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителүнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында”, 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары (30.05.2013 елга үзгәрешләр белән).

6.2. Нормативларны әзерләгәндә түбәндәге норматив документлар кулланылды:

СП 42.13330.2011 Актуальләштерелгән редакция СНИП 2.07.01-89* “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” ;

СП 31.13330.2012 Актуальләштерелгән редакциядә СНИП 2.04.02-84* “Су белән тәэмин итү. Тышкы чөлтәрләр һәм корылмалар”;

СП 32.13330.2012 Актуальләштерелгән редакциядә СНИП 2.04.03-85* «Канализация. Тышкы чөлтәрләр һәм корылмалар»;

СП 59.13330.2012 Актуальләштерелгән редакциядә СНИП 35-01-2001 «Биналар һәм

корылмаларның азмобиль төркемнәре өчен керә алу мөмкинлеге»;

СанПиН 42-128-4690-88 «Торак пункт территорияләрен карап тотуга санитар кагыйдәләр»;

СанПиН 2.1.1279-03 «Зиратлар, жирләү өчен билгеләнеше башка биналар һәм корылмаларны урнаштыру, жиһазландыру һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1999 елның 19 октябрдәге 1683-р номерлы Карары белән расланган Россия Федерациясе субъектларының социаль инфраструктура объектларында ихтыяж нормативларын ачыклау методикасы;

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә жирләү тәртібе һәм зиратларны карап тоту тәртібе турында рекомендацияләр»;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрдәге 1071 номерлы Карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелеше проектлавының республика нормативлары;

Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы шәһәр төзелеше проектлавының жирле нормативлары.

6.3. Нормативларны эерләгәндә исәпкә алындылар:

авыл жирлегенең административ-территориаль төзелеше;

авыл жирлегене социаль-демографик составы һәм тыгызлыгы;

табигать-климат шартлары;

Биектау муниципаль районы Биектау авыл жирлегенең социаль-икътисади үсеше программасы;

авыл жирлегенең социаль-икътисади үсеш фаразы;

жирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәре.

6.4. Нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкын тәэмин итүнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре һәм әлеге объектларның территориаль ала алу мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү күрсәткечләре өчен жирлекнең жирле әһәмияткә ия объектларының билгеләнгән исемлеге Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясы 4 бүлеге таләпләре, шулай ук норматив проектларны эшләп чыгаруга техник бирем белән билгеләнгән.